

Makale tarihçesi: Alındı: 18 Haziran 2020; Kabul edildi: 1 Ağustos 2020
DOI: <https://doi.org/10.33182/gd.v7i2.700>

Reşat Nuri Güntekin'in Bir Uzun Öyküsü: "Salgın" | Efnan Dervişoğlu¹

Öz

Küresel bir salgının bütün dünyayı etkilediği 2020 günlerinde, büyük salgınları anlatan edebiyat yapıtları yeniden gündeme geldi; salgın konulu çeşitli okuma listeleri düzenlendi. İnsanı ve insanla ilgili her şeyi konu alan edebiyatın, tıpkı savaşlar ve göçler gibi büyük yıkımlara yol açan salgınları da ele alıp yansıttığı bilinir çünkü. Türk ve dünya edebiyatında bunun örneklerine rastlamak mümkündür. Reşat Nuri Güntekin'in 1935-1936 yıllarında Perşembe dergisinde tefrika edilen "Salgın" adlı uzun öyküsü de bu kapsamda değerlendirilmesi gereken edebiyat ürünlerinden biridir. Bu makale, Güntekin'in "Salgın" öyküsüne odaklanmakta ve öykünün sunduğu veriler ışığında yazarın eleştirel tavrını ortaya koymaktadır. Öyküde salgının, ücra bir köy olan Karlıbel'de gözlenen belirtileri ve gelişimi, mektup türünün olanaklarından yararlanılarak ortaya konur.

Anahtar kelimeler: Reşat Nuri Güntekin; uzun öykü; salgın; sağlık; bürokrasi.

ABSTRACT IN ENGLISH

A Long Story By Reşat Nuri Güntekin: "Epidemic"

In those days of 2020, when a global epidemic affected the whole world, literary works describing major epidemics came to the agenda and various reading lists were organized on the subject of the epidemic. It is known that literature which deals with human and everything related to this subject, also deals with epidemics that cause great destruction just like wars and migrations. Examples of this can be found both in Turkish and world literature. The long story titled "Epidemic" by Reşat Nuri Güntekin, which was published in the magazine "Perşembe", between the years 1935-1936, is one of the literary works that should be evaluated in this context. This article focuses on Güntekin's story "Epidemic" and, reveals the critical attitude of the author in the light of the info provided in the story. In this story, the symptoms and development of the epidemic observed in a pathless village Karlıbel, are revealed by making use of the possibilities of the letter type.

Keywords: Reşat Nuri Güntekin, long story, epidemic, health, bureaucracy.

Giriş: Edebiyatın penceresinden salgınlara bir bakış denemesi

Özünde insanı anlatan edebiyat, ürünleri aracılığıyla, insana dair her şeyi, dolayısıyla hastalığı ve ölümü de anlatan bir sanattır; bu nedenle sağlıkla ilgili sorunlarla birlikte çeşitli zamanlarda baş gösteren ve kitlesel ölümlere yol açan salgınlara da gerek dünya edebiyatında gerekse Türk edebiyatında konu edildiği görülür. Giovanni Boccaccio'nun 1348-1351 yılları arasında yazdığı bilinen *Decameron*'u, vebadan kaçan on gencin on gün boyunca anlattığı yüz öyküden oluşur sözcüğü. Daniel Defoe, 1722

¹ Dr. Öğr. Üyesi Efnan Dervişoğlu, Kocaeli Üniversitesi, Kandıra Meslek Yüksekokulu, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Programı, Kocaeli, Türkiye. E-posta: efdervisoglu@gmail.com.



tarihli *Veba Yılı Günlüğü*'nde 1665'te Londra'yı etkisi altına alan veba salgınına odaklanır. Jack London'un 1912'de yayımlanan *Kızıl Veba'sı*, medeniyetlerin yok oluşuna tanıklık etmekle birlikte salgından kurtulabilmiş insanların ayakta kalma savaşını yansıtır. Albert Camus, ünlü *Veba* (1947) romanında insanın acizliğine vurgu yaparken Dr. Rieux ve arkadaşlarını çıkarır karşımıza; çabaları, yaşama bağlılığı ve umudu ayakta tutan bir mücadeleyi beraberinde getirir. Jose Saramago, aslında bir sistem eleştirisi olan *Körlük* romanında (1995) otomobilinin içinde kırmızı ışıkta beklerken birdenbire kör olan bir adamdan kente ve giderek ülkeye yayılan körlüğün yarattığı distopik yaşamı gözler önüne serer. Şadan Karadeniz'in Türkçeye kazandırdığı (1989) *Kolera Günlerinde Aşk* ise, özellikle 2020'de Türkiye'de başka türlü anılır olur. Gabriel García Márquez'in 1985'te yayımlanan bu çok sevilen romanı, XIX. yüzyıl XX. yüzyıla evrilirken yaşanan büyük bir aşkı anlatır. Romanı okuyanların ya da okumayıp Mike Newell'in yönettiği ABD yapımı uyarılma filmi (2007) izleyenlerin, her ikisini de yapmayıp bir büyük yapıtın adına aşına olanların hemen kullanmaya başladığı "korona günleri" tamlamasının "kolera günlerinde"den mülhem olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır; bunda "k", "r" ve "a" harflerindeki sesletim ortaklığının da etkisi vardır kuşkusuz.

İlk kez 2019 yılının son gününde Çin'in Vuhan kentinde "bir solunum rahatsızlığı" olarak ortaya çıkan ve 2020'nin; içinde yaşadığımız günlerinde, dünya genelinde yüz binlerce insanın ölümüne neden olan korona virüs (Kovid 19) salgını, çekilen onca acının ve sıkıntının yanında, "hijyen", "entübe" "izolasyon" gibi, çoğu yabancı kaynaklı birtakım sözcüklerin kullanılmasını hızlı biçimde yaygınlaştırırken bir isim tamlaması olan "korona günleri"ni de Türkçeye katar. Peki, tarihteki salgınların Türk edebiyatına yansması, nasıl olmuştur? Bunu da birkaç örnekle belirtmemiz gerekir:

Şeyyad Hamza'nın, Metin Akar'ın tespit ettiği bir kasidesinde, 1347-1351 yılları arasında Avrupa'yı kasıp kavuran ve "Kara Veba", "Kara Ölüm" diye de adlandırılan veba salgınından söz ettiği bilinir. Kasidede belirtilen tarihle Şeyyad Hamza'nın kızı Aslı Hatun'a ait mezar taşının tarihi de (749/1348) aynıdır (Gürbüz, 2015): "*Yidi yüz kırk tokuzında Resül'ün / Vebâ geldi halâyika 'ayândur*" (Akar, 1987, 5).

Mehmed Akif, başyazarlığını yaptığı *Sırât-ı Müstakîm* mecmuasının 4 Teşrinisani 1326 (17 Kasım 1910) tarihli 115. sayısında kolera salgınına dikkati çeker; alınan bir mektupta, mecmuadan; daha önceki salgınlarda yapıldığı gibi memleketin her yanında dualar okunması gerektiği yolunda hükümete tavsiyede bulunması istenir. Asıl mesleği veteriner hekimlik olan Mehmed Akif "Hasbihal" köşesinde, söz konusu mektuba cevap verirken okuyup üflemenin sanıldığı gibi "dindarâne" bir usul olmadığını, böylesi durumlarda tıp biliminin tavsiyelerini uygulamak ve hastalığın çarelerini aramak gerektiğini, bu düşünüşünün nedenlerini açıklar. Mehmed Akif'in

günümüzde de kimi çevrelerce dikkate alınması gereken yazısının ilk satırları şöyledir:

Aldığımız mektupların birinde diyor ki:

“Bir zamanlar memlekete kolera gibi, veba gibi müstevli bir hastalık gelince fedakârlık yapılarak para ile hâfızlar tutulur ve memleketin etrafı devrettirilirdi. Bugün İstanbul’da, civar vilayetlerde koleradan epeyce telefât olduğu rivâyet ediliyorken hiç öyle bir teşebbüste bulunmak kimsenin aklına gelmiyor. Sırât-ı Müstakim hükümete bu eski fakat dindarâne usûlü ihyâ etmesini tavsiyede bulunsa büyük bir hayır işlemiş olacak.”

Evet, böyle bir eski usûl vardı, lâkin hiçbir vakit dindarâne değildi! Hükümet-i sâbika mevkiini tahkim için millete savlet eden felâketlerden bile istifade etmek isterdi, yoksa sâri hastalıklara karşı nizâmât-ı sıhhiyeyi tamamıyla tatbikten başka bir tedbir olmayacağını pekâlâ bilirdi. (Ersoy, 1910, 178)

*Safahat’*ta dördüncü kitap olarak yer alan *Fatih Kürsüsünde*, Mehmed Akif’in ayet ve hadislerle atıfta bulunduğu bir kitaptır; “Vaiz Kürsüde” kısmında vebadan söz eder şair. İslam tarihinde bilinen ilk veba salgını olan (638-639) ve adını da ilk görüldüğü Amvâs’tan alan “Tâûnu Amvâs”, Suriye orduları başkomutanı Ebû Ubeyde de dahil olmak üzere 25 bine yakın insanın ölümüne yol açmıştır (Fayda, İ.A.).

“Vebaya karşı gidilmek hata olur” dediler;

“Yarın dönün” diye Ashaba emri verdi Ömer.

Ales-seher düzülürken cemaatiyle yola,

Ebû Ubeyde çıkıp: “Yâ Ömer, uğurlar ola!

Firarınız kader-ullahtan mıdır şimdi?” (Ersoy, 1956, 270)

Akciğer rahatsızlığının tedavisi için gittiği İsviçre’de üç yıl kadar kalan Yakup Kadri’nin 1919’da İspanyol gribine yakalandığı bilindir; hasta olmasına ve özel bir önlem almamasına rağmen gribi atlatır; ama onun kadar şanslı olmayan biri vardır. Fecr-i Âtî yazarlarından Şahabettin Süleyman, eşi şair İhsan Raif’le, İsviçre’de Yakup Kadri’yle birlikte. Davos’ta geçirilen harika zamanlar, henüz otuz beş yaşındaki Şahabettin Süleyman’ı son yolculuğuna uğurlar. Yakup Kadri, yakın bir arkadaşını kaybetmenin üzüntüsünü yıllar sonra anılarında anlatır: “Kim derdi ki, İspanyol Gribi denilen salgın bir hastalık, onu, üç dört ay sonra, safasını sürmekte olduğu bu Epikür bahçesinden alıp bir köy mezarlığının ıssızlığı içine götürecektir” (Karaosmanoğlu, 1969, 52-54). 1919’da, Türkiye’de de İspanyol gribi can almaktadır. Cahit Uçuk, o yıllarda ailece yaşadıkları Balıkesir’dedir ve annesi Hadiye Hanım hamiledir:

Hadiye altı aylık hamileydi. Başlarındaki felaketler yetmiyormuş gibi, bir de Avrupa’da başlayan İspanyol nezlesi adlı müthiş öldürücü grip, Balıkesir’e kadar ulaşmıştı. Camilerde ezan

seslerinden çok sela sesleri duyulmaktaydı. Hadiye pencereden dışarı bakamıyordu. O kadar peşpeşe cenazeler geçiyordu ki korku içindeydi. Dışarı çıkamıyorlardı. Mikrop bulaşabilecek hiçbir harekette bulunmuyorlardı. Fakat yine de İspanyol nezlesi Vehbi Bey ailesinin hepsini birden sardı. Hadiye en sonra yattı. Evin içinde bütün odalarda yataklar doluydu. İştahsızlık, bir haftalık şiddetli yüksek ateş ve sonrasında ölüm her evin kapısını çalmaktaydı. Hadiye hem karnındaki bebeği hem de kızları için korku içindeydi. Hastaların en ağırını da Cahit'ti. (Cahit Uçuk, 2018, 307)

Yakup Kadri'nin ve Cahit Uçuk'un anılarında yer eden yıl 1919'da Hüseyin Rahmi'nin *Hakka Sığındık* adlı romanı yayımlanır; İspanyol gribi, romanın varlık nedenidir biraz da. I. Dünya Savaşı'nın İstanbul halkı üzerindeki etkisini yansıtan Hüseyin Rahmi, Aksaray'da Hoşkadem civarında yaşananlara çevirir bakışını. Yoksul ve perişan düşmüş insanlarla aynı yerde oturan savaş zengini iki kişiyi tanıırız romanda: Hâfız İshak Efendi ve Hacı Ferhad Efendi. Robin Hood misali zenginden alıp yoksula vermeyi kafasına koyan yazar Nüzhet Ulvi, Abdal Veli Hazretleri diye nam salmış birinin nefesinin "İspanyol nezlesi"ne iyi geldiği söylentisinden yararlanarak Hâfız İshak Efendi'ye bir mektup yazar ve para ister; aksi halde, Pîr Hazretlerine malum olduğu üzere aile üyelerini birer birer kaybedeceğini de ekler. Olayların böylece geliştiği romana şöyle başlar Hüseyin Rahmi:

İstanbulda, Hoşkadem taraflarında İspanyol nezlesi, yangın gibi evden eve saldıracak aile fertlerinden üç dört cana kıymadıkça sönmüyordu. Hastalık zuhur eden evler ile imkân derecesinde ihtilâttan sakınılması hususunda doktorların tavsiyeleri, gazetelerin ihtarları tesirsiz kalıyor; bu nasayihin zıddına hareketten ileri gelme elîm vakalar birbirini velyediyor, kimsede intibah eseri görülüyor, cahil kafalar hep bildiğine gidiyordu. (Gürpınar, 1950, 5)

Hakka Sığındık'a, salgının ciddiye alınmamasına duyduğu tepkiyle başlayan Hüseyin Rahmi Gürpınar, devam eden satırlarda da bu ciddiyetsizliğin örneklerini verir. Refik Halid Karay ise "nezle"ye yakalananlardan biri olarak şunu söyler:

"Ben böyle ateş görmedim, sanki Cibali yangınından bir yanar kütük fırlamış da balkonun açık kapısından dosdoğru bizim yatağa düşmüş; elini vücuduma sürenin kazara mangala sokmuş gibi 'of!' diye parmağını ağzına götürmediğine şaşıyordum" (Karay, 2009, 45)."

"İspanyol Nezlesine Dair" başlıklı yazısında hastalığın belirtilerini anlatan Karay'ın; ağır-sız, yüksek ateş, su ihtiyacı, kâbuslu-hayaletli nöbetler konusunda söylediklerinde kendine özgü mizahî üslubu dikkati çeker. Nâzım Hikmet, "Kuvâyi Milliye"sinde aynı salgını anar: "Biz ki

İstanbul şehriyiz, / Seferberliği görmüşüz: / Kafkas, Galicya, Çanakkale, Filistin, / vagon ticareti, tifüs ve İspanyol nezlesi” (Nâzım Hikmet, 1993, 23). “İkinci Bap”ın ilk dizelerindeki bu söyleyişte, salgın; çekilen acılar ve büyük bir savaşla birlikte anılır; yiğitliği, cesareti imlerken her türlü güçlüğü göğüs gelecek bir anlayışta ve inanışta olmayı düşündürür. Nâzım Hikmet’in sözünü ettiği tifüs, Cumhuriyet döneminin ilk edebî topluluğu “Yedi Meşale”nin bir üyesi olan Kenan Hulusi Koray’ı da akla getirir ki yazarın Adapazarı’ndaki yedek subaylığı sırasında bir başka tifüs salgınından kurtulamadığı ve 1943’te yaşamını burada yitirdiği bilinir.

1944’te İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’ni bitirdikten sonra Ankara Numune Hastanesi Çocuk Kliniği bölümünde ihtisasını yapan ve 1948-1959 yılları arasında Tokat Turhal’da çalışan (TBEA, 548) Ceyhun Atuf Kansu’nun ağıt niteliğindeki şiiri “Kızamuk Ağıdı” da bu noktada hatırlanır ki yürek burkan görüntüler yansıtan şiirin *Varlık* dergisinin 1 Nisan 1950 tarihli 357. sayısında yayımlandığı düşünüldüğünde Kansu’nun hekimlik bilinci ve çocuk sevgisiyle kaleme sarıldığı, Turhal’daki çocuk ölümlerini imlediği akla gelir. Şiirin öznesi konumundaki kış güneşi, bunca acıyı gördükten sonra nasıl doğacağını bilemez; keder, acı ve isyan duyguları ağıta dönüşür. “Ali’lerin kızı Emine”, “Yusuf’ların Kadir”, onun “emmisinin Durdu”, Döne, Ali, Dudu, Gülizar, bu salgında yaşamını yitiren çocuklar arasındadır: “Ben bir günde yirmi üç küçük ölüntün, / Gömüldüğünü gördüm kızamuktan, / Ya siz ne gördünüz, söyleyin, söyleyin, / Bir şey söyleyin, bir şey söyleyin uzaktan” (Kansu, 1978, 210-211).

Orhan Pamuk, ilkin 1985’te yayımlanan tarihsel romanı *Beyaz Kale*’de XVII. yüzyıl İstanbul’una götürür okuru; vebanın kol gezdiği İstanbul’da Venedikli köle ile Osmanlıyı temsil eden Hoca arasındaki çatışma, bu salgın karşısındaki tutumlarıyla da ortaya konur. Köle, vebadan ölmek istemeyip bir şeyler yapılması gerektiğine inanırken Hoca, tevekkül içindedir:

Merak etmemeliymişim, yakalanırsam hiç şüphelenmeden anlarmışım yakalandığımı, bunu anlamak için hastalığın ateşiyle geçirdiği üç günü oluyormuş insanın. Kiminin kulaklarının altında, koltuk altlarında, karnında şişikler oluyor, hıyarcıklar çıkıyormuş, sonra, bir ateş bastırıyormuş; kimi zaman yaralar da patlıyormuş, kimi zaman ciğerlerden kan geliyormuş, veremli gibi öksürerek ölenler de varmış. (...) Gene de inanmak istemiyordum; dışarıda her şey o kadar olağan, pencerenin önünden geçen insanlar o kadar sakindi ki, vebanın varlığına inanmam için telâşımı benimle paylaşacak birini bulmam gerekiyordu sanki. (Pamuk, 1993, 77-78)

Beyaz Kale’de Doğu-Batı çatışmasını Venedikli ve Hoca karakterleriyle veren Orhan Pamuk’un, İstanbul’un salgın karşısındaki kaderci yaklaşımını Batılının gözlemiyle de yansıttığı görülür. Pamuk henüz tamamlamadığı romanı içinse şunu söyler: “Şimdi yazdığım *Veba Geceleri* de biraz Doğu-Batı romanıdır. *Veba Geceleri*’ni otuz beş yıldır düşünüyorum.

1900 yılında geçen tarihi bir roman" (Ahmedov, 2018, 11). Romanın, sözü edilen salgını daha adından başlayarak düşündürdüğü ortadadır; romanda anlatılanlardan günümüze yönelik sonuçlar çıkarılabilmesi de umulan bir şeydir.

İnsana dair her konunun edebiyatın ilgi alanında olduğu bir gerçek. Örneklerden de anlaşılacağı üzere edebiyat; toplumları sarsan, etkileyen olayları ele almak gibi bir görev de üstlenmiştir; bu nedenle geniş kitleleri etkileyen salgınlardan uzak kalması düşünülemez. Türk edebiyatına ölümsüz eserler kazandıran Reşat Nuri Güntekin'in, çalışmamızın odağında yer alan uzun öyküsü "Salgın" da bu kapsamda değerlendirilmesi gereken yapıtlardan biridir. Öykünün içeriğini ve konuyu ele alış biçimini de göz önüne alarak üç başlık halinde iletmeye çalıştığımız görüşlerin metne yönelik açıklama ve yorumları beraberinde getirdiğini, uzak bir köyde ortaya çıkan salgının nasıl değerlendirildiğini ya da nasıl yok sayıldığını öykünün sunduğu verilerle göstermeye çalışacağız.

"Salgın" üzerine

Reşat Nuri Güntekin'in "Salgın" adlı uzun öyküsü, *Perşembe* dergisinin 7 Kasım 1935-16 Ocak 1936 tarihli 33. ve 43. sayıları arasında tefrika edilir. 2005'e gelinceye dek, bir kitapta göremediğimiz "Salgın", bir başka uzun öykü "Madalyonun Ters Tarafı"yla birlikte yazarın "Bütün Eserleri"nin 25. kitabı olarak 2005'te yayımlanır; kitabı, tefrika bilgisini de edindiğimiz Tahsin Yıldırım yayıma hazırlar.

Güntekin'in öyküsü, Cevdet öğretmenin, görev yaptığı Karlıbel'de gözlediği ve altı kişinin ölmesinin nedeni olarak gördüğü hastalığı bir salgın olarak değerlendirip kaymakamlığa bildirmesi üzerine yaşanan bürokratik hareketliliğe odaklanır. Haftalarca devam eden bu süreç, somut bir adımın atılmasını, tedavi edici-sorun giderici uygulamaları beraberinde getirmez; öykü bu ilgisizliği yansıtırken kaderine terk edilmiş Karlıbel'in en yakın merkezden bile ne kadar kopuk yaşadığını, yönetici konumundakilerin kendi rahatlarını bozacak her durumu göz ardı etmeye meyilli oluşlarını gösteren bir akışta ilerler.

Reşat Nuri Güntekin, Gökpınar kaymakamını tanıtarak başlar öyküye. Otuz küsur yıllık memuriyetini neredeyse sürükler gibi yaşayan, yorgun, bezgin, bütün işleri yazı işleri müdürüne devrettiği için eziklik de duyan bir kaymakamdır, portresini çizdiği. Memuriyet yaşamı "onda karar vermek, herhangi bir meseleyi kestirip atmak kabiliyetini kesintiye uğratmıştı"r. (Güntekin, 2005, 9) Bir şeylerle uğraşmak, çözüm arayıp bulmak için gerekli enerjiye sahip değildir. Şiir ve güzel yazı meraklısıdır, dost meclislerinde duyduğu, mektuplarda karşılaştığı güzel sözleri not alır, bunları masasının yılda iki kez temizlediği gözlerine atar, kendi yazdıklarına da büyük özen gösterir. Dairesinden nadiren çıkar, çıktığı zaman da soluğu ya mezarlıkta ya dere kenarında alır; en sevdiği iki ağaçtan biri, ölümün kederini anlattığı için servi, diğeri ise dünyanın zevkini simgelediğine inandığı söğüttür. Yazı

işleri mdrr ise kaymakamın kendisine iletilen yazılı talepler ve bilgilendirmeler dışında hemen her Őeyle ilgilenen, gözü açık, herkesi idare etme becerisine sahip biridir; kaymakamın yapması gerekenleri, uzun bir süredir o yapar; yerli halkı bilir, eşrafı tanır, hali vakti ve rahatı yerindedir.

Öğretmen Cevdet'in Karlıbel köyündeki salgını haber veren ve durumun ciddiyetini gözler önüne seren mektubu kaymakama ulaştığında, yazılışının üzerinden yirmi bir gün geçmiştir; mektuba çekmede rastlar çünkü. Kaymakam bu önemli sorunun ortaya çıkışından duyduğu i sıkıntısıyla ilkin müdürle konuşur. Nahiye müdürünün baştan savmasıyla kaymakamlığa yazan Cevdet, yapılabilecekler hakkında harekete geçirici bir üslup kullanmıştır; ama çare aradığı makamın basiretsizliğinden habersizdir. Kaymakam yine de sorumluluk bilinciyle köye doktor gönderilmesini ister, mdrse önce nahiye müdüründen bilgi alınmasının doğru olduğunu söyler; nahiye müdürüne yazılır, ondan gelen cevap öğretmenin durumu abarttığı yönündedir. Günlük olayların sürüp gittiği, Karlıbel salgınını unutturan on iki gün geçer aradan. Bu kez mutasarrıflıktan gelen bir yazı ulaşır ellerine; yazıda Karlıbel'de ölenlerin sayısının on e çıktığı, gerek nahiye müdüründen gerekse kaymakamdan olumlu bir cevap alamayan öğretmenin haklı olup olmadığı sorgulanır ve durumun acilen bildirilmesi istenir. Mutasarrıflıktan kaymakamlık makamına ulaşan mektubun okunduğu gün, doktorun Karlıbel'deki salgın için yola çıkışının dokuzuncu günüdür. Doktor yaşlıdır ve yorgundur; üstelik araya başka olaylar, başka bir köyün ilgilenmek zorunda kaldığı yaralıları girer. Yiğitler köyündeki doktora telgraf çekilir, kendisi yerine gönderilen doktor gelir gelmez, Karlıbel'e hareket etmesi istenir. Doktoru taşıyacak atlı araba nahiye müdürü tarafından hazırlatılır; bu rahatlık, Erenler köyüne kadar sürecek, ötesi katır sırtında gidilecektir. Kar bastırır, atların ayakları çamura batar, Erenler'e bu koşullarda varılır, kendisi hasta olunca iyileştirecek kimsenin bulunmadığını düşünen doktor, Erenler'de konaklar. Günler geçip giderken *Tanin* gazetesinde Karlıbel'deki salgınla ilgili kk bir yazı yayımlanmış, yazıda on beşten fazla kişinin ldğu bilgisi yer almıştır. Vali tarafından gvlelendirilen il sağlık müdürü, Gökpinar'a gelir; o da kaymakam gibi Őiire, güzel sze, güzel yazıya meraklıdır; konuştukları konular da bunlarla ilgili olur. Görevinin sorumluluklarını yerine getirmekten aciz, bu görevi de üstüne yıkılmış bir iş olarak gören il sağlık müdürü, eğlenceli yemeklerden arta kalan zamanlarda doktorun neden Karlıbel'e çıkamadığını, dolayısıyla elverişsiz hava koşullarını dile getireceği bir raporla bu işten sıyrılmayı planlar; ama bürokratik kaygılarla Karlıbel'e gitmeyi de doğru bulur; iki gün sonra ilçe doktoru ve yazı işleri müdürüyle yola çıkmaya hazırdr; ne var ki hava koşulları el vermez; incelemesini Ihlamur'da yürütür; kulaktan dolma bilgilerle konuşan insanlar onda Őüphe uyandırmaz. Müdürün Karlıbel'deki salgına dair fikir edinmeye çalışması, göstermelik bir çabadan başka bir Şey değildir; nihayetinde o da diğerleri gibi olanca suçu, bütün bu gelişmelerin nedeni olarak görülen Cevdet'e yıkar; sonra kimsenin zarar görmeyeceği

küçük bir rapor hazırlar; işini bitirmenin huzuruyla ayrılacağı sabah Gökpınar'a bir müfettiş gelir. "Seyfullah Bey çekirdekten yetiştirme bir mülkiye müfettişi"dir. "Zeki" ve doğru, aynı zamanda kendini kolay ve parlak muvaffakiyetlerle göstermeyi seven bir adam"dır (s. 74) Öykünün okuyucusu, bir an, nihayet salgına eğilecek bir öykü kişisi ile karşılaşmanın sevincini duyar; ama bu da beklentiden öte gidemez; dışının apse yapmış olabileceğinden kaygılı Seyfullah Bey, bir an evvel İstanbul'a kapağı atmak, salgın işini kurcalamamak gerektiğini düşünür. Zaman geçer, havalar düzelmeye yüz tutar, Karlıbel salgını belirsizliğini sürdürür.

Reşat Nuri Güntekin'in "Salgın" öyküsü, bürokratik yapının eleştirisidir. Kaymakam da diğerleri de gerçeğe yüzleşmekten kaçınırlar, öğretmen Cevdet'in mevcut durumu abarttığına inanmaları, doğru olanın bu olmasını istemeleriyle de ilişkilidir. Günlük işlerin sıradanlığını bozacak, kendilerine iş ve sorumluluk yükleyecek olay ve durumların gelişmesi, huzurlarını kaçırr; onları harekete geçirecek tek şeyin bir üst makamdan gelebilecek istek ya da uyarı olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır. Güntekin, bürokratik kurumlar arasındaki iletişimin son derece yavaş ve özensiz olduğu bir atmosfer yaratır öyküde; salgının gözlendiği Karlıbel'e bir türlü ulaşamamasının ardında bu gerçek yatar.

Cevdet'in görev yeri Karlıbel, bağlı olduğu ilçeye uzak bir köydür; ilçenin tek doktoru, günler haftalar sonra bile köye ulaşamaz; bunda durumun öneminin kavranamamasıyla birlikte hava koşullarının ağırlığı ve ulaşım olanaklarının yetersizliği de etkilidir. Böyle olunca Karlıbel, Ahmet Kutsi Tecer'in "*Orda bir köy var uzakta*" dizesini hatırlatan bir uzaklık içinde; kendi içine kapalı, sağlık hizmetlerinden yoksun, taşranın da taşrası olma halini sürdürür.

Öyküde tarihsel bir ifadeye rastlanmamakla birlikte bazı ipuçlarını değerlendirmek mümkündür: 1921'de Teşkilât-ı Esâsiyye Kanunu ile kazada kaymakam idaresi benimsenir; ancak müstakil mutasarrıflıklar bir süre daha varlığını sürdürür. Cumhuriyetle birlikte vilayet teşkilatında birtakım düzenlemelere gidilir ve bu arada "mutasarrıf" tabirinin idarî anlamda kullanımına son verilir (Örenç, İ.A.). Öyküde, mutasarrıflıktan gelen bir yazı söz konusudur; ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı'ndan söz edilir ki onun da kuruluşu, 1920'de gerçekleşmiştir. "Salgın"ın 1920'li yıllarda geçtiği, Reşat Nuri Güntekin'in sağlık ve eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi gerektiğine dair çıkarımında bulunulmasını istediği de söylenebilir.

Çekmedeki mektubun söylediklerine dair

Kaymakam çekmeden çıkan eski mektupları biraz da utanarak yırtarken resmî bir zarfla karşılaşır; yırtılmış zarfın içinde "*Karlıbel köyü ilkokul öğretmeni Cevdet*" imzasını taşıyan ve "*kaymakamlık makamına*" yazıldığı için de yarı resmî sayılan bir mektup vardır; mektubun bu niteliğini, kendi içinde tartışan kaymakam, mektubu okuduktan sonra yapar bunu: "*Kâğıt hususi mi idi, resmi mi? Damgalı zarf kâğıda yazılmasına ve*

numarasız olmasına, kendisiyle doğrudan doğruya görüşme imkân ve yetkisine sahip olmayan birisinden gelmesine göre hususi..." (s. 13) Kaymakamın kişiliğine yönelik önemli ipuçlarıyla dolu bu ilk sayfalarda karşılaştığımız sorular, ilçenin mlk amirinin bürokrasi karşısındaki tavrını ortaya koyar. Kaymakam kişisel mektupları arasına karışmış olan mektubu, ne aldığını ne de okuduğunu hatırlar; dahası mektup yirmi bir gün önce yazılmıştır. Mektubun içeriği düşünülünce, sözü edilen salgın yerine başka bir konuya, husus-resmî tartışmasına yönelinmesi, öyküdeki bürokrat tipinin asıl kayđı kaynağının bürokrasi olduğunu düşündürür. Öyküye adını veren "salgın" ise, Cevdet ğretmenin yazdđđı mektubun içeriğini oluştururken Karlıbel'de gözlenen durumu anlatır:

Kulunuz Karlıbel köyü ilkokulu ğretmeniyim. Köyümüzde bir salgın baş gösterdi. Hastalar şiddetli baş, arka ağrıları ve kusmalarla yatağa düşüyorlar. Sıcaklıkları artıyor; birkaç saat içinde kendilerini kaybediyorlar; durmadan inleyip sayıklıyorlar. Ara sıra ksrdke ağızlarından parça parça kan geliyor.  dört gün bu halde can ekiştikten sonra ölüp gidiyorlar. (s. 11)

Öğretmenin verdiği bilgilerde; öksürükle birlikte ağızdan kan gelmesi, tüberkülozu akla getirse de bunun ancak hastalığın ileri aşamasında görülen bir durum olması, bu olasılığı zayıflatır; köydeki hastalıkta kısa sürede ölüm gerçekleşir çünkü. Sözü edilen semptomları tifo ya da tifsle ilişkilendirmek mümkün görünmektedir ki bu da bir tahminden öte gitmeyecektir. Doktor olmadđđı için herhangi bir sağlık kontrolünden geçmeyen altı hasta, aynı belirtilerle yatağa dşmş ve kısa süre içinde ölmüştür. Hastalığın ne olduğunu bilmeyen ama bunun bir salgın olduğunu düşünen öğretmenin köy halkını hastalardan uzak durmak gerektiği yönündeki uyarıları da boşunadır:

"Köylüler cahil insanlar, hastalıktan sakınmasını, korunmasını bilmiyorlar. 'Aman çoluk çocuğunuzu kollayın. Belki geçer' diyecek olursam kızıyorlar. 'Biz çok şükür Müslüman insanlarız. Hastadan iğrenmek günahtır' diyorlar". (s. 11)

Öğretmen Cevdet, yirmi bir gün önce yazdđđı mektupla ilçenin en üst makamını durumun ciddiyetinden haberdar etmek istemiş, bu nedenle de mektupta gözlemlerine yer vermiştir. Burada dikkati çeken önemli bir husus, yetkililere sesini duyurmaya çalışan öğretmenin bir yandan da köy halkıyla mücadele etmek zorunda kalışıdır; "mücadele" diyoruz, çünkü halkı uyarıları yönünde davranmaya ikna etmeye çalışmak, başlı başına bir sorundur ve bu işte tek başınadır. Mektubun bir kişisel yanı varsa, o da öğretmenin, okulun eski ğretmeni olan köyün ihtiyaı imamının halkı kendisi aleyhine kışkırttığı yönündeki ifadesidir. İmam, günümüzde de benzer bir anlayışın kimi çevrelerce sürdürüldüğünü söyleyebileceğimiz bir tavrı içindedir: "benim aleyhime kışkırtıyor. 'İmanımızı bütün tutalım. Allah'a yalvaralım. Bir suçumuz, günahımız varsa affetsin. Kim bilir ne kusurlarımız var

ki Allah bu belayı gönderdi' diyor". İmamın bu sözlerine karşılık Cevdet, mektubunda şunu söyler: "Bu dağ tepesinde bütün dünya ile alakasını kesmiş, garip, fakir köylülerin cehaletlerinden başka ne günahları olur? Halbuki o suçun sorumlusu da kendileri değil" (s. 11). İşte bu son cümle, ilerleyen sayfalarda Yazı İşleri Müdürü'nü sinirlendirdiğine tanık olacağımız cümledir, bu noktadaki tepkisi "Hükümete, devlete taş atıyor... Herifler cahilse adam ol da okut..." (s. 17) şeklindedir ki halka hitabı bir yana, sorgulayıcı bir ifadeyi yönetime saldırı biçiminde algıladığı da ortadadır; "huzurdan uzak hergele", "huzurdan uzak, herihçioğlu" (s. 17) söylenişi, önemli bir sağlık sorununu iletme isteyen öğretmene yöneliktir.

Cevdet, salgının yayılmasını ve daha çok ölüme yol açmasını engellemek için elinden geleni yaparken köyde "hastaları hocaya nefes ettirmekten ve köyün başından bu belayı defetmek için akşam namazlarında Kunut duasını okumaktan" (s. 11) başka bir şey -Mehmed Akif'in "Koleraya Dair" başlıklı yazısında bahsettiği gibi- yapılmamaktadır. Cevdet'in iki kez kasaba merkezine inerek müdüre olup biteni anlatması da bir sonuç vermemiştir. İlkinde; ilçe doktorunun yakında geleceği, bir kolayı bulunursa Karlıbel'e de gönderileceği söylenmiştir. İkinci gidişinde ise köye gönderilen ilacın, ne olduğu belli olmayan bir hastalığa ne faydası olacağını sormuş, bir cevap almamakla birlikte azarlanmıştır:

"Bekleyecek vakit yok, bey... Elli haneli köyde ölenlerin sayısı altıyı buldu" dedim. Çatık bir çehre ile: "Peki peki... sen git; işinle meşgul ol. Biz icabına bakarız," dedi. İki gün sonra jandarma ile köye solfato ilacı geldi. Birkaç gün doktoru bekledikten sonra dayanamadım: yağışlı bir havada canımı dişime takarak tekrar kasaba merkezine indim. "Bey, ayaklarını öpeyim. Bilmediğimiz bir hastalığa solfato ilacı kâr eder mi?" dedim. Müdür bu defa hiddetlendi. "Ne diye izin almadan işini bırakıyorsun?" diye beni azarladı. (s. 12)

Mektuptan anlaşılan, Cevdet'in yalnızca köy halkının umursamaz davranışlarıyla değil yetkili makamların aymazlığı ile de uğraşmak zorunda kaldığıdır; nahiye müdürü "icabına bakarız" dedikten sonra köye bir ilaç gönderilmiş, ilacın hastalığa uygun olup olmadığı sorgulanmamıştır mesela. Cevdet bu şartlarda kaleme sarılır; "sizin merhamet ve şefkatinize sığınmaktan başka çare göremedim" diyerek sonlandırır mektubu, şunu da ekleyerek: "Meşrutiyet idaresi zamanında bir köyün böyle öksüz evlad gibi yüz üstü bırakılmasına ve hastalıktan kırılmasına ne kanun, ne de vicdanınız razı olmayacaktır..." (s. 12)

Meramını anlatan bir mektuptur, öyküdeki; Cevdet'in istediğine ulaşmak, salgına dikkat çekebilmek için gözlemlerini anlatırken, özellikle son kısımda, hoşla gidebileceğini düşündüğü bir üslupta yazdığı görülür; karşısındakini yücelten bir tavır içinde olarak asıl amacına varmayı hedeflediği düşünülebilir.

Öğretmen Cevdet'i nasıl bilirdiniz?

Yazı İşleri Müdürü'ne göre, Cevdet'in Karlıbel'deki salgını anlatan mektubu, *"kahvede ahbablarla konuşur gibi"* (s. 16) yazılmıştır; aslında onun tepkisi daha çok Cevdet'in kişiliğine yöneliktir; mektup, duygularını ortaya dökmek için bir araç görevi görür: *"İstanbul öğretmen okulunun başımıza bela ettiği kişilerden... Yani ilçede bunun gibi on öğretmen olsa taş üstünde taş kalmaz..."* (s. 16) Müdürün böyle düşünmesinin temelinde, rahatının bozulmasını istemeyişi yatar; yeni işlerle, çözülmeyi bekleyen sorunlarla uğraşmak istemez: *"Huysuzdur, geçimsizdir, ukaladır. Anarşist gibi bir adamdır. Köylü ile daima hır çıkarır. Olur olmaz şeyler için ikide bir de Nahiye Müdürlüğü'nü, kaymakamlığı rahatsız eder"* (s. 16). Kaymakamın mektubu okuması ve müdürü çağırması üzerine gelişen diyalog, mektubun içeriğiyle ilgili olmaktan çok Cevdet'in nasıl biri olduğuyla ilgili görünmektedir; müdürün, onun için sarf ettiği sözler, olay ve durumların nedenini araştırmadan yakıştırdığı sıfatlarla yüklüdür.

Müdür, Cevdet'le ilgili söylenip dururken kaymakamın aklına ilk gelen, çehresinin, üzerinde *"iyi bir tesir"* bırakmadığıdır; yazıldıktan yirmi bir gün sonra okunan mektup, önemli bir konuya dikkat çekmek isterken mektubu yazan, ilgi odağı olmuştur; müdür, kaymakamın tepkisinden memnun olarak konuşmayı sürdürür: *"Zimba ile delik deşik edilmiş gibi uğursuz bir surat... Bu suratta adamdan hayır gelir mi efendim!.."* (s. 16) Mektubun anlattığıyla ilgilenmez, öğretmeni karalamaya devam eder. Kaymakamın araya girip önemli bir şikâyet karşısında bulduklarını söylemesi üzerine konuşmasına bir çeki düzen verir:

"köyde belki enflüenza, sıtma kabilinden bir hastalık vardır. Belki sahiden ölenler de olmuştur. (...) Havaların değiştiği bu mevsimde hastaliksız bir yer varsa o öğretmen efendi bize gösterebilir de hep birden oraya gidelim. Cevdet Efendi'nin canı yine işgüzarlık etmek istedi" (ss. 16-17).

Salgın tehlikesini ciddiye alıp işe koyulmak gerektiğini düşünen kaymakam, ilkin nahiye müdürünü dinlemek, gerçekten bir ihmalinin olup olmadığını sorgulamak niyetindedir; ikinci olarak da Doktor Remzi Bey'i İhlamur kasabasına gönderip durumu yerinde incelemesini sağlamak. Müdür buna da gönüllü değildir, *"durumu ortada bir serserinin ihbarı üzerine"* (s. 18) nahiye müdürünün cevabını beklemeden yaşlı doktoru yormamak gerektiğini düşünür.

İhlamur kasabası müdürü, cevaben yazdığı yazıda Cevdet aleyhine görüşler ileri sürer; ona göre *"geçimsiz bir insan"*dır Cevdet; *"hastalık hakkında verdiği bilginin abartılı olduğuna ve asıl maksadı gene köy ihtiyar heyetini kötölemek bulunduğuna kesin kanaati"* (s. 21) vardır; son gelişindeki tavrından da hoşnut değildir, hakkında bir muamelede bulunmayı istememiş; üslubunu, kendi ifadesiyle *"gençliğine, cahilliğine ve sınırlarının bozukluğuna"* vermiştir. Makam atlayarak kaymakama ulaşması, *"arabozucu huyu ve fitneci"*

ahlakı"nın kaymakamca da anlaşılmuş olmasını beraberinde getirir ki bunu da kendisi için bir teselli saymaktadır. (s. 22)

Nahiye müdürünün kaymakama ferahlık veren yazısı üzerinden geçen on iki gün sonra bu kez mutasarrıflıktan resmî bir yazı gelir. Anlaşılan odur ki Cevdet, yılmayan ve sorunların üstüne giden kişilik özelliğiyle daha önce başvurduğu makamları mutasarrıflığa şikâyet etmiştir. Cevdet'in salgının seyriyle ilgili ifadelerinden hareketle yazılan "mektupta Karlıbel Köyü'nde bir garip hastalık çıktığı, bu hastalıktan ölenlerin adedinin on üçü bulunduğu" (s. 27) bilgisi ile nahiye müdürlüğü ve kaymakamlık makamlarına yönelik şikâyet yer alır.

Cevdet'le ilgili olumsuz görüşler ileri süren, onun sorumlu aydın tutumunu "işgüzarlık" olarak değerlendirenler yalnızca yönetici konumundakiler değildir; Erenler köyü öğretmeni, ortada bunca ölü varken hastalığın bir "uydurma"dan ibaret olduğunu söyler mesela: "Onun maksadını biliyorum ben.. Böyle dedikodularla ortalığı birbirine katarak göze girecek, aşağı köylerden birinin öğretmenini attırıp yerine geçecek.." (s. 39) Buna göre de Cevdet, yalnız kendini düşünen, rahata kavuşmak için ölümcül bir hastalığı kullanabilecek bir tiptir.

Yetmiş sayfalık öyküde durmadan arkasından konuşulan, hakkında olumsuz yargılarda bulunulan Cevdet için neler denmez ki?.. "Huysuz", "geçimsiz", "ukala", "anarşist gibi", "rahatsız" edici, "uğursuz" suratlı, "işgüzar", "durumu ortada bir serseri", "genç, cahil, sınırları bozuk", "arabozucu", "fitneci", "çöpür Cevdet", "baş münafık teres", "it", "zevzek", "karıştırıcı bir adam"... Öykünün bütününde Cevdet'e inanan ya da söylediklerinin doğru olabileceği kaygısını taşıyan tek bir kişi yoktur; bu kaygıyı duyar gibi olsalar da insanı düşündüklerinden değil, sorumluluk almanın getireceği külfetten kaçındıkları içindir.

Reşat Nuri Güntekin "Salgın"ı şöyle sonlandırır:

İl "adi bir mevsim hastalığını helak edici bir salgın şeklinde haber vererek halkı dehşete düşürdüğü, devlet dairelerini ihmal ve salgının yayılmasına meydan vermekle itham eylediği, bu dairelerin başındaki kişileri üst makamlara şikâyet suretiyle fitne ve fesat çıkarmaya çalıştığı ve bunlara sırf yaradılışındaki karıştırıcılık ve intikamcılık, meyillerinin sebep ve etkili olduğu belirmiş bulunan Karlıbel öğretmeni Cevdet efendiye kat'i bir ihtar ve on beş gün maaş kesme" cezası veriyordu.

Ona bu tezkereyi götüren zarf havalar açılıncaya kadar İhlamur postahanesinde bekledikten sonra Karlıbel'e çıktı, birkaç gün sonra da sararmış, buruşmuş, kirlenmiş fakat açılmamış olduğu halde üstünde şu satırlarla geri döndü:

"Muallim Cevdet efendinin bir buçuk ay evvel bir bilinmeyen hastalıktan dolayı vefat ettiği anlaşılmiş olmakla iade kılındı." (ss. 76-77)

Karlıbel köyündeki salgından etkilenen tek bir kişiye ulaşılmadan sona eren ve mektup-telgraf trafiğiyle ilerleyen öyküde, Cevdet'in ölümünün de iade edilen bir tezkere sayesinde öğrenilmesi, içeriğe uygun düşer. Öykünün tamamında kendisine yüklenen olumsuz sıfatlarla anılan Cevdet için yazılan bu son sözler, daha önce söylenen onca Şeyin onaylanması anlamına gelir ve aslında baştan beri Cevdet'ten yana bir tavır sergileyen okurun, onun ölümü karşısında duyduğu tepkiyi gclendiren nitelikler taşır. Köylü ile muhatap olan, salgın konusunda uyarmaya çalışan, yetkili makamlara ulaşması da köylüye ulaşması kadar zor olan ve salgına dikkat çekmek için harcadığı çabada canından olan öğretmenin okuyucuda bıraktığı etki, böylece pekişmiş olur.

Sonuç

İnsanın doğayla ve toplumla ilişkisi, var oluşundan bu yana hep karşıtlıklarla uyumun mücadelesi biçiminde gelişmiştir. Bu süreç, kurulan-yıkılan uygarlıklarda da toplumsal düzen ve devletlerde de böyle ilerlemiştir. Uygarlığın gelişmesi adına doğayla, çıkarları gereği de birbirleriyle mücadele eden insanlar, yıkıcı doğa olaylarıyla ve toplumsal sarsıntılarla da karşılaşmışlardır. Günümüzde yaşadığımız küresel salgını bir anlamda doğanın yok olmasına direnme tepkisi olarak yorumlamak mümkündür. İnanlığın binlerce yılda oluşturduğu uygarlığın insan birikimi bir virüs nedeniyle önemli kayıplar yaşarken insanlık daha önce önemsemediği, görmezden geldiği doğal, toplumsal ve siyasal sorunlarla yüzleşmek zorunda kalmıştır.

İnsanı ve insanın yaşadığı her durumu yansıtmak görevini, kendi kuralları içinde yürüten edebiyatın, Kovid-19 nedeniyle yaşananları anlatan romanları, Şiir ve öyküleri gelecek kuşaklara aktaracağını tahmin etmek güç değil. Edebiyatın geçmiş yüzyıllardan yakın döneme ve günümüze uzanan seyrinde veba, kolera, İspanyol gribi gibi salgınları konu edindiği gibi 2020'de yaşananları da anlatma ihtiyaı duyacağı söylenebilir. Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olan Reşat Nuri Güntekin'in "Salgın" adlı uzun öyküsü ise tanımlanamayan bir hastalığın salgına dönüşmesini konu alır. Ücra bir Anadolu köyünde, öğretmenin çabasıyla varlığından haberdar olunan salgında tek bir hasta bile tıbbi bir kontrolden geçmemiş; salgının nedenleri üzerinde durulmazken ölümler de gerekli dikkati çekmemiştir. Güntekin, eleştirel bir tavır içindedir öyküde. Mevcut durumu abarttığı düşünülen öğretmenin dışında hiç kimse sorumluluk bilinciyle davranmaz; önlemler alması, halkı bilinçlendirmesi ve tedavi olanaklarını araştırması gereken yöneticiler, iş yapma becerisinden yoksundur ve bürokratik kaygılarını öncelikli tutmaktadır. Yazarın eleştirisi, yetkililer üzerinde yoğunlaşırken salgını yaşayan köyün kaderine terk edilmişliği dikkati çeker. Ortada büyük bir sağlık sorunu vardır; ama bu sorunun nasıl ve kimler tarafından çözülebileceği belirsizdir. yk de bu belirsizlikle sona erer.

Güntekin "Salgın" da, bağlı olduğu ilçe merkezinin bile uzağına düşmüş bir köyde yaşanan salgına odaklanırken yönetim düzenindeki aksamaları gözler önüne serer; bürokratik işleyişi ve yetkililerin sorumsuz davranışlarını eleştirir. Gerçeklerin görmezden gelindiği, halkın sorunlarına çare aranmadığı durumlarda yaşanabilecek sorunları ortaya koyar.

Kaynakça

- Ahmedov, R. (2018). "Şimdi yazdığım Veba Geceleri de Doğu-Batı romanıdır", Kitaplık, S. 199, ss. 4-14.
- Akar, M. (1987). "Şeyyad Hamza Hakkında Yeni Bilgiler I", Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türklük Araştırmaları Dergisi. 2 (5): 1-14.
- Cahit Uçuk (2018). Bir İmparatorluk Çökerken. 16. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ersoy, M. A. (1910). "Koleraya Dair", Sırât-ı Müstakim. C. 5, S. 115, ss. 178-179.
- Ersoy, M. A. (1956). Safahat. (Haz. Ömer Rıza Doğrul) 5. Basım, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Fayda, M. "Amvâs", TDV İslâm Ansiklopedisi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/amvas> (Erişim tarihi: 11 Mayıs 2020).
- Güntekin, R. N. (2005). Salgın/Madalyonun Ters Tarafı. (Haz. Tahsin Yıldırım) İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Gürbüz, M. (2015). "Şeyyad Hamza", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/seyyad-hamza> (Erişim tarihi: 9 Mayıs 2020).
- Gürpınar, H. R. (1950). Hakka Sığındık. İstanbul: Hilmi Kitabevi.
- Kansu, C. A. (1978). Bütün Şiirleri-I. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Karaoğlu, Y. K. (1969). Gençlik ve Edebiyat Hatıraları. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Karay, R. H. (2009). Sakın Aldanma, İnanma, Kanma. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Nâzım Hikmet (1993). Kuvâyi Milliye. 7. Basım, İstanbul: Adam Yayınları.
- Öreñç, A. F. "Mutasarrıf", TDV İslâm Ansiklopedisi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mutasarrif> (Erişim tarihi: 6 Haziran 2020)
- Pamuk, O. (1993). Beyaz Kale. 12. Basım, İstanbul: Can Yayınları.
- Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2003). C. II, 2. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT IN ENGLISH
A Long Story By Reşat Nuri Güntekin: "Epidemic"

In those days of 2020, when a global epidemic affected the whole world, literary works describing major epidemics came to the agenda and various reading lists were organized on the subject of the epidemic. It is known that literature which deals with human and everything related to this subject, also deals with epidemics that cause great destruction just like wars and migrations. Examples of this can be found both in Turkish and world literature. The long story titled "Epidemic" by Reşat Nuri Güntekin, which was published in the magazine "Persembe", between the years 1935-1936, is one of the literary works that should be evaluated in this context.

This article focuses on Güntekin's story "Epidemic" and, reveals the critical attitude of the author in the light of the info provided in the story. In this story, the symptoms and development of the epidemic observed in a pathless village Karlıbel, are revealed by making use of the possibilities of the letter type.

Other than that, it shows the authorities approach to an important health problem. It seems that no effort has been made to investigate the causes of the epidemic, to prevent it from spreading and to raise the awareness of the public. Except for the symptoms observed by Cevdet, this disease which had no scientific explanation about it and could not be defined what it is due the reason that single patient could not be reached, is perceived as an ordinary situation which leads people to death as an epidemic.

The author's writing of this epidemic, can be considered as a critique of this perception and the careless attitude it brings with it. In Güntekin's criticism, while focusing on the indifference of the authorities, the insufficiency of education and health services is also emphasized. In the three sections of the article, other than the "Introduction", the main problems reflected by the story are interpreted and evaluated along with the reasons of the author's critical view.